

εις χειρας ὄπλον. Ἐπυροβόλησεν ἐναντίον ὀμίλου γυναικῶν καὶ παιδιῶν. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ ὄπλον δὲν ἔφερε σφαῖραν, ἐξέλαβον αὐτὸν ὡς παράφρονα ἢ μεθυσμένον καὶ τὸν ἀφῆκαν νὰ ἐξακολουθήσῃ ἀνενόχλητος τὸν δρόμον του.

Ἄφου ἀνεχώρησεν, ὁ Δ... ἀπεσύρθη ἀπὸ τὸ παράθυρον, ὅπου τὸν ἤκολούθησα καὶ ἐγὼ ἀμέσως μὲν ἔλαβα τὴν πολυτίμον ἐπιστολήν. Μετ' ὀλίγας στιγμὰς τὸν ἀπεχαιρέτισα. Ὁ δὲ ἦεν παράφρων ἢτο ἄνθρωπος ὅστις ἐπληρώθη ὑπ' ἐμοῦ διὰ νὰ κάμῃ ὅ,τι ἔκαμε.

— Ἄλλὰ διατί ἀντικατέστησες τὴν ἐπιστολήν δι' ἄλλης πλαστῆς; ἠρώτησα τὸν φίλον μου. Δὲν θὰ ἦτο ἀπλούστερον νὰ λάβῃς τὴν ἐπιστολήν ἀπὸ τὴν πρώτην σου ἐπίσκεψιν, χωρὶς καμμίαν προφύλαξιν, καὶ νὰ φύγῃς;

— Ὁ Δ... ἀπήντησεν ὁ Δυπὲν — εἶνε ἄξιος νὰ διαπράξῃ τὰ πάντα, ἐκτὸς τούτου δὲ εἶνε καὶ ἄνθρωπος ρωμαλέος. Ἄλλως ἔχει ὑπὲρ ῥέτας ἀφωσιωμένους. Ἐὰν ἐπεχειροῦν τοιοῦτόν τι, δὲν θὰ ἐξηρχόμην ζῶν ἀπὸ τὴν οἰκίαν του καὶ κανεὶς δὲν θὰ ἤκουε τοῦ λοιποῦ νὰ γείνη λόγος περὶ ἐμοῦ. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου εἶχα καὶ ἰδιαιτέρον σκοπὸν. Γνωρίζεις τὰς πολιτικὰς μου συμπαθείας. Εἰς τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν ἐνήργησα ὡς ὀπαδὸς τῆς κυρίας περὶ ἧς πρόκειται. Πρὸ δέκα ὀκτῶ μηνῶν ὁ ὑπουργὸς ἔχει αὐτὴν εἰς τὴν ἐξουσίαν του. Τώρα τὸν ἔχει αὐτὴ ὑποχείριον, διότι αὐτὸς ἀγνοεῖ ὅτι ἡ ἐπιστολὴ δὲν εὐρίσκεται πλέον εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ βεβαίως θὰ προβῇ εἰς τὸ σὴνθηες ἐκβιαστικὸν μέσον. Λοιπὸν αἰφνιδίως θὰ καταστρέψῃ αὐτὸς ἑαυτὸν πολιτικῶς.

Πρὸς τὸν Δ... δὲν τρέφω καμμίαν συμπάθειαν, οὔτε οἶκτον κἀν, τὸν θεωρῶ δὲ ὡς ἄνθρωπον ἐπικίνδυνον καὶ μεγαλοφυᾶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀρχῆς. Ἦθελα δὲ νὰ ἔβλεπα τί θὰ κάμῃ ὅταν θὰ ἀναγκασθῇ ἐκ τῆς περιφρονήσεως τοῦ ὑψηλοῦ προσώπου νὰ ἀνοίξῃ τὴν πλαστὴν ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν ἄφησα εἰς τὸ χαρτοφυλάκιόν του.

— Τί μήπως ἔγραψες τίποτε ἐντὸς αὐτῆς;

— Βεβαίως. Ἐνόμιζα ἐντελῶς ἄτοπον καὶ ὑβριστικὸν νὰ ἀφήσω τὸν χάρτην ἄγραφον. Κάποτε εἰς τὴν Βιέννην ὁ Δ... μοῦ ἐπαιξε ἄσχημον παιγνίδιον, τοῦ εἶπα δὲ τότε γελῶν ὅτι θὰ ἐκδικηθῶ. Ἐπειδὴ δὲ εἰξέυρω ὅτι θὰ ἦτο περίεργος νὰ μάθῃ ποῖος τὸν ἐξηπάτησε, ἐσκέφθην ὅτι θὰ ἦτο κρῖμα νὰ μὴ τοῦ ἀφήσω καμμίαν ἐνδειξιν. Γνωρίζεις πολὺ καλὰ τὸν γραφικὸν χαρακτῆρά μου, καὶ ἀντέγραψα εἰς τὸ μέσον τῆς λευκῆς σελίδος τὰς ἐπομένους λέξεις:

... Σχέδιον οὕτω σατανικόν

Ἐὰν εἰς τὸν Ἀτρέα δὲν ὀφείλεται, ὀφείλεται εἰς τὸν Θεῶστην.

Εἶνε στίχοι ἐκ τοῦ Ἀτρέως τοῦ Κρεβιλλιῶν.
(Edgard Pöe) Δ. Κ.

Ἡ ΕΝ ΚΟΡΣΙΚῆ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΠΟΙΚΙΑ

[Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.]

ΙΣ'

ΠΕΡΙ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΕΡΟΤΕΛΕΣΤΙΩΝ

(Rite grec.)

Κατὰ τὰ συμφωνηθέντα μεταξὺ τῶν πρώτων ἀποίκων Ἑλλήνων καὶ τῆς γενονησιακῆς Δημοκρατίας, οἱ Ἕλληνες οὗτοι ὄφειλον νὰ ὑποταχθοῦν θρησκευτικῶς εἰς τὸν Ποντίφηκα τῆς Ῥώμης· ἀλλ' ὡς πρὸς τὰς θρησκευτικὰς τελετὰς ἦσαν ἐλεύθεροι νὰ τελῶσιν αὐτὰς ὡς καὶ πρῶτον. Ἐνὶ λόγῳ δι' ἐνὸς κινήματος τῆς γραφίδος τοῦς Ὀρθοδόξους τούτους Ἕλληνας, ἐπωφελοῦμενοι τῆς δυστυχίας των, τοῦς μετέτρεψαν εἰς Ἕλληνας Οὐνίτας.

Οἱ Πάπαι πρὸ αἰῶνων ἤδη προσπαθοῦσιν ὅπως ὑποτάξωσιν ὑπὸ τὸ σκῆπτρόν των τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Αἱ διάφοροι καὶ ποικίλαι προσπάθειαι αὐτῶν καὶ τὰ μέσα τὰ ὁποῖα κατὰ διαφόρους ἐποχὰς μετεχειρίσθησαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἶνε γνωστὰ τοῖς πᾶσιν ἐκ τῆς γενικῆς Ἱστορίας. Ἡ ἄμεσος καὶ ἀπότομος μεταβολὴ Ἕλληνας, ἕως χθὲς Ὀρθοδόξου, εἰς Δυτικὸν Καθολικόν, εἰς Λατίνον ἢ Ρωμάνον, ὡς λέγουσιν, εἶναι πρᾶγμα δυσκατόρθωτον πολὺ δὲ περισσώτερον ἢ μεταβολὴ ὀλοκλήρου Ἑλληνικοῦ λαοῦ εἰς Δυτικόν. Τὴν δυσκολίαν ταύτην ἐνωρὶς ἤδη κατενόησεν ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία, διὸ καὶ ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἀπεφάσισεν ἵνα δέχεται ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς ὀλοκλήρου Ἑλληνικῆς κοινωνίας μὲ μόνην τὴν συμφωνίαν τοῦ ν' ἀναγνωρίσωσιν αὐτὰς ὡς θρησκευτικὸν ἀρχηγόν των τὸν Πάπαν. Τοῦς Ἕλληνας τούτους ὀνομάζει ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία *Ἕλληνας Οὐνίτας* (Grecs-unis).

Τὸ βῆμα τοῦτο εἶναι τὸ πρῶτον πρὸς τὸν ἐκλατινισμόν. Οἱ τοιοῦτοι Ἕλληνες, ἀφου ἄπαξ τοιουτοτρόπως πέσωσιν εἰς τὰ δίκτυα τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας, ἔπειτα, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, δέχονται τὰ δόγματα αὐτῆς, τὰς τελετὰς, τὰς ἐορτὰς, τὰ πάντα, καὶ κατόπιν δι' ἐνὸς φυσήματος μεταβάλλονται εἰς Λατίνους. Τὸ πείραμα τοῦτο πολλάκις ἐπέτυχεν.

Τοιοῦτο δὲ τι ἤρχισεν ἤδη νὰ συμβαίνει καὶ διὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἀποικίαν τῆς Κορσικῆς. Κατ' ἀρχὰς μὲν ἡ Ἑλληνικὴ αὕτη ἐκκλησία ἀπλῶς μόνον ὑπετάσσετο εἰς τὴν Αὐλὴν τῆς Ῥώμης· ὅλαι ὁμως αἱ τελεταὶ αὐτῆς καὶ ὅλα τὰ θρησκευτικὰ καθήκοντα ἐγίνοντο ὡς καὶ ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ. Ἀκόμη δὲ καὶ τὸ ἡ-

μερολόγιόν της ἦτο τὸ παλαιόν, ἕως μέχρι τέλους τοῦ παρελθόντος αἰῶνος.

Τὴν σήμερον ὁμως τὰ πράγματα ἠλλαξαν κατὰ πολὺ. Τῷ Σαββάτῳ ἑσπέρας καὶ τῇ παραμονῇ τῶν ἑορτῶν, πλὴν τινων ἐξαιρέσεων, Ἑσπερινὸς δὲν ἀναγινώσκεται. Τῇ δὲ Κυριακῇ καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῶν ἑορτῶν πρῶτὴ μόνῃ ἡ Λειτουργία ψάλλεται ἄνευ Μεσονυκτικοῦ, ἄνευ Ὁρθρου, καὶ αὕτη ἱκανῶς παρεφθαρμένη. Τῇ μεταμεσημβρίᾳ δὲ τῆς Κυριακῆς καὶ τῶν μεγάλων ἑορτῶν ψάλλεται ἡ Εὐλογία (benediction) κατὰ μίμησιν τῆς Λατινικῆς ἐκκλησίας. Τὸ ἡμερολόγιόν των εἶναι τὸ νέον, τὸ δὲ ἑορτολόγιον κατὰ μέγα μέρος εἶναι τὸ τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας. Τῇ Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ, ἀντὶ Μεγάλων Ἀποδείπνων καὶ Νυμφίων, ἀναγινώσκεται τὸ *Ροζάριον*, κατὰ μίμησιν ἐπίσης τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Ἀπὸ δὲ τινων ἐστὼν εἰσήχθησαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ταύτῃ καὶ τὰ Ἰωβιλαῖα. Ἐκ τούτων ἔπεται ὅτι ἐκ τῆς ὅλης Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου ἱεροτελεστίας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ταύτῃ δὲν ἔμεινε ἐμὴ ἡ Λειτουργία.

Εἰξεύρω κάλλιστα ἐκ πείρας ὅτι ἐν ταῖς μικραῖς κοινωνίαις καὶ ἰδίως ἐν τοῖς χωρίοις ἡ ἐκκλησία ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως τῶν ἀνθρώπων· ὁ δὲ ἱερεὺς εἶναι, οὕτως εἰπεῖν, ὁ ἄξων περὶ τὸν ὁποῖον στρέφονται ὅλοι οἱ γραμματισμένοι καὶ οἱ λογιώτατοι χωρίου τινός. Ἡ φιλοτιμία τῶν χωρικῶν διὰ τὸ ἀναγινώσκειν καὶ ψάλλειν ἐπ' ἐκκλησίας εἶναι πάθος, τὸ ὁποῖον ὀλίγον κατ' ὀλίγον κατανατᾷ καὶ μανία. Καὶ δικαίως, διότι δακτυλοδεικτεῖται πάντοτε ἐκεῖνος ὅστις ἔφαλε τὸ Χερουβικόν, ἢ ἐκεῖνος ὅστις ἀνέγνωσε τὸν Ἀπόστολον. Ἀλλὰ, διὰ ν' ἀναγιώσκη καὶ νὰ ψάλλῃ τις ἐπ' ἐκκλησίας, πρέπει νὰ εἰξεύρῃ ἐλευθέραν καὶ καθαρὰν ἀνάγνωσιν. Πολλοὶ δὲ χωρικοὶ φιλοτιμοῦνται νὰ μάθωσιν ἀνάγνωσιν μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ψάλλωσιν ἐπ' ἐκκλησίας. Τὴν εὐαίσθητον ταύτην χορδὴν τῶν Καρυατῶν ἠθέλησα καὶ ἐγὼ νὰ δονήσω καὶ χρησιμοποιήσω πρὸς τὸν σκοπὸν μου, τουτέστι πρὸς διδασκαλίαν τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων. Κατὰ Δεκέμβριον δὲ τοῦ 1885 ἐπρότεινα εἰς τινὰς ἐξ αὐτῶν, ἐὰν ἤθελαν, νὰ ἔρχωνται τὸ ἑσπέρας εἰς τὴν οἰκίαν μου διὰ νὰ τοὺς διδάσκω τὸ ἀναγιώσκειν καὶ ψάλλειν ἐπ' ἐκκλησίας. Ἡ πρότασίς μου αὕτη ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ πολλῶν Καρυατῶν, οἵτινες, τῇ ἀληθείᾳ, βλέπουσιν ὅτι ἡ ἐκκλησία των ἔχει μεγάλην ἀνάγκην Ἀναγνωστῶν καὶ Ψαλτῶν. Πράγματι δὲ ἐξηκολούθησα τὴν ἔκτακτον ταύτην διδασκαλίαν ἐπὶ τρεῖς περίπου μῆνας καὶ ἔσχον τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἴδω τοὺς κόπους μου ἀνταμειβομένους ὑπὸ κалων καρπῶν. Μὲ τοὺς Καρυάτας τούτους συνδιελεγόμην πάντοτε ἐλληνιστὶ καὶ τοὺς ἐδίδα-

σκον πῶς ν' ἀναγινώσκωσι τὸν Ἀπόστολον ἐπ' ἐκκλησίας καὶ πῶς νὰ ψάλλωσι τὰ διάφορα ἄλλα Τροπάρια. Δυστυχῶς ὁμως μία κεραυνοβόλος διαταγὴ τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Διάκίου, ἡ μᾶλλον τοῦ Καρδινάλιου Σιμεῶν, ἥτις μὲ διεκλήρυσεν ὡς ἀφωρισμένον Σχισματικόν, ἐματαίωσεν ὅλας τὰς προσπάθειάς μου ταύτας. Ὁμολογῶ δὲ ἐν καθαρᾷ συνειδήσει ὅτι οὐδέποτε ἐσκέφθην νὰ διδάξω Ἱερὰν Κατήχησιν. Βραδύτερον δὲ ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου μοὶ διεκοίνωσε μίαν ἐπιστολὴν τοῦ Καρδινάλιου Σιμεῶν, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Ἅγιος οὗτος Πατὴρ μοὶ ἐπέτρεπε νὰ διδάσκω ἐλευθέρως τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν ἐν Καρυαῖς ἐπὶ τῇ συμφωνίᾳ ν' ἀπαρνηθῶ δημοσίᾳ ὡς πεπλανημένην τὴν Ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν καὶ ν' ἀσπασθῶ οἰκογενειακῶς τὰ Δόγματα τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας. Τὴν θρησκευτικὴν ταύτην μεταμφίεσιν θεωρήσας ὡς ἐμπαιγμὸν κατὰ τῆς ἱεράς χριστιανικῆς θρησκείας, ἀπέριψα τὴν ἀνήθικον ταύτην πρότασιν. Ἐκτοτε δὲ ὁ Δυτικὸς Κλῆρος μὲ κατεδικάσεν.

Δύο ἑορταὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Καρυῶν ἐορτάζονται πανηγυρικώτατα : ἡ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, 15 Αὐγούστου, καὶ ἡ τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος, 12 Δεκεμβρίου· ἡ μὲν πρώτη διότι εἶναι ἡ μνήμη τῆς ἐκκλησίας, ἡ δὲ δευτέρα διότι ὁ Ἅγιος οὗτος εἶναι ὁ πάτριος τῆς Καρυατικῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος. Κατὰ δὲ τὰς ἡμέρας ταύτας γίνεται καὶ λιτανεία, ὡς ἐπίσης γίνεται λιτανεία καὶ τῇ μεγάλῃ Παρασκευῇ ἑσπέρας καὶ τῇ Δευτέρᾳ τῆς Διακαινησίμου. Αἱ Παρακλήσεις κατ' ὅλην τὴν πρώτην δεκαπενθημερίαν τοῦ Αὐγούστου διετερήθησαν.

Ὁ Ἅγιος Σπυρίδων τιμᾶται μεγάλως οὐ μόνον ὑπὸ τῶν ἐν Κορσικῇ Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν Κορσικανῶν. Παρατήρησα δὲ ὅτι κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτῆν τοῦ Ἁγίου τούτου πολλοὶ Κορσικανοὶ καὶ μάλιστα Κορσικανίδες τῶν περὶ τὸ χωρίον, ἐλθοῦσαι εἰς Καρυάς, εἰς ἐνδειξιν βαθέος σεβασμοῦ, ἀκολουθοῦσι γυμνόποδες τὴν λιτανεῖαν αὐτοῦ. Τοῦ λόγου δὲ ὄντος ἐνταῦθα περὶ λιτανειῶν, χάριν περιεργείας, ἀναφέρω ὅτι ἡ λατινικὴ ἐκκλησία τῶν Καρυῶν κάμνει δεκαεξὶ λιτανείας κατ' ἔτος, εἰς τὰς ὁποίας προσετέθη καὶ ἡ λιτανεία τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου, ὑποχρεωτικὴ διὰ τε τοὺς Λατίνους καὶ τοὺς Ἑλλήνας.

Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Βαπτίσματος τελεῖται κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ Μεγάλου Εὐχολογίου, μὲ μόνον τὴν διαφορὰν ὅτι, ἀντὶ ν' ἀγιάσωσιν ἐκείνην τὴν ὄραν τὸ ὕδωρ, κάμνουσι χρῆσιν Ἁγιασμοῦ τῶν Θεοφανείων. Τὸ Ἅγιον Μῦρον ὑπὸ μόνου τοῦ Ἀρχιερέως δίδεται. Ἡ Νεκρώσιμος δ' Ἀκολουθία καὶ ἡ τοῦ Στεφανώματος ψάλλονται κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ Μεγάλου Εὐχολογίου.

"Όταν λέγωμεν ὅτι ἡ δεῖνα, ἢ ἡ δεῖνα Ἀκολουθία ψάλλεται κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ Μεγάλου Ἐυχολογίου, δὲν πρέπει νὰ νομισθῆ τις ὅτι ψάλλεται αὕτη καὶ ἀπαρעγλίτως. Οἱ ἐκ τῆς Προπαγάνδας ἐξερχόμενοι δῆθεν Ἕλληνες Ἱερεῖς γνωρίζουσι καλῶς τὴν λατινικὴν Θεολογίαν των, εἶναι ἄριστα κατηρητισμένοι διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν δογμάτων τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ ἑλληνικὴν ἱεροτελεστίαν ἤκιστα γνωρίζουσι καὶ καταλαμβάνουσι. Ἐξ ἄλλου δὲ εἶναι γνωστόν κατὰ πόσον ἡ Ἑλληνικὴ ἱεροτελεστία εἶναι συστηματικὴ μὲν, ἀλλὰ καὶ πολύπλοκος. Φαντάσθητε τώρα νεαρόν τινα Ἱερέα ἐξερχόμενον τῆς Προπαγάνδας, μόλις δυνάμενον ν' ἀναγινώσκῃ τὰ ἑλληνικὰ κείμενα, ἀντιμετωπίζοντα τὸν λαβύρινθον τῆς ἑλληνικῆς ἱεροτελεστίας. Βεβαίως ὁ τοιοῦτος εἰς ἕκαστον βῆμα προσκόπτει, ἐνίοτε δὲ μάλιστα καὶ λίαν κομιχοτραγιῶς. Οὕτω λόγου χάριν μοὶ συνέβη ν' ἀκούσω τὸν Ἱερέα τῆς ἐν Καρυαῖς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας εὐλογούντα τὰ κόλυβα τοῦ Ψυχασαβδάτου καὶ εὐχόμενον ὅπως ὁ Παράγαθος Θεὸς αὐξάνῃ καὶ πληθύνῃ ταῦτα, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων Ἀμήν.

Οἱ ἤχοι τῶν ἐπ' Ἐκκλησίας ψαλλομένων ὕμνων καὶ τροπαρίων, ἂν καὶ οἱ αὐτοὶ μὲ τοὺς τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἔχουσιν ὅμως τι τὸ ἰδιάζον. Τὸ ὕφος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς των μουσικῆς ὁμοιάζει περισσότερο τὸ Ἑπτανησιακόν, ἢτοι τὸ ἄλλως λεγόμενον Κρητικόν ἢ Ζακυνθιακόν ὕφος παρὰ τὸ Κωνσταντινουπολιτικόν. Ἰδίως δὲ ψάλλουσι καλῶς τὸ Ἅγιος ὁ Θεός, τῆς Λειτουργίας καὶ ὅλην τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ Παρακλητικοῦ Καρόνος.

[Ἐπεται τὸ τέλος.]

N. B. ΦΑΡΑΥΣ

ΘΑΝΑΣΗΣ ΒΡΥΣΩΤΗΣ

Εἶνε τώρα εἴκοσι χρόνια κλειστά. Εἴκοσι χρόνια ἔς τὸ μνημα, τὸ ἄραχνο, ὁ Βασίλης· ἀλλὰ τόσα ἔς τὸ μνημα τῶν ζωντανῶν, ἔς τὴ φυλακὴ, ἐγώ. Τώρα μὲ δέρν' ἡ ψεῖρα καὶ ἡ κακομοιριά· μὰ θυμούνται ἀκόμη ἔς τὸ χωριὸ τὰ καλὰ τοῦ Θανάση Βρυσώτη καὶ δείχνουν τὰ σπήτια του ἔς τοὺς διαβάτες.

Μὰ τί χρόνια κ' ἐκεῖνα! τί ζωὴ βασιανισμένη! Μέσ' ἔς τὴ βρωμὰ καὶ ἔς τὴν λάσπη, μέσ' ἔς τοὺς τέσσαρους τοίχους τῆς φυλακῆς, χωρὶς συντροφιά... Τί λέω χωρὶς συντροφιά! εἶχα τὸ καπποτάκι τοῦ παιδιοῦ μου, πού κάθε ὥρα ἐσηκονότου βουνοῦ ἔμπροστά μου καὶ μῶδειχνε τὸ Βασίλη, μὲ τὰ κομμάτια ἔς τὸ ριζάφτι. Τί λέω χωρὶς συντροφιά! εἶχα μέσα ἔς τὰ

στήθια μου ἓνα πρᾶμμα πού ὄλο ἐχτύπαε σφυρὶ καὶ μοῦ φώναζε μυστικά: φοινιά! φοινιά!...

Καὶ σὰν ἐσφάλιζα τὰ ἔρμα μου τὰ μάτια, πού ἦσαν κόκκινα ἀπὸ τὰ δάκρυα καὶ τὴν ἀγρύπνια, κ' ἔγερνα τὸ κεφάλι μου ἔς τὴν πέτρα νὰ πάρω ἴλιγον ὕπνο ἔβλεπα τὴ Ζωῖτσα, μὲ τὰ νυφιάτικα καὶ τὰ λυμένα μαλλιά της, χλωμὴ χλωμὴ καθὼς ἦτον τὴν ὥρα πού τὴν ἀπιθώσαμε ἔς τὸ μνημα, νὰ μοῦ λείει τρομαχτικά:

— Σκυλί! τί ἔκκμες τὸ παιδί μας; πῶ εἶν' ὁ Βασίλης πού σ' ἄφηκα; Καταραμένος νὰ ἦσαι.

Κ' ἐγὼ ἐπεταγόμενον ἀπάνω, σὰν τὸ λάφι, καὶ γονατιστὸς τῆς γύρευα συχώρεσι. Ὅχι! δὲν ἤθελα νὰ εἶμαι καταραμένος...

*

Τώρα καθένας πού μ' ἀκούει θὰ λαχταρίζῃ τὸ ξέρω· θὰ τοῦ ἔρχεται νὰ φύγῃ ἀπὸ τὰ ρούχα του πατέρας νὰ σκοτώσῃ τὸ παιδί του πού ἀκούστηκε; Μὰ ἄς ἀκούσῃ πρῶτα νὰ μάθῃ τὴν ἀφορμὴ καὶ πιστεύω ἔπειτα ὄχι νὰ μὲ καταρασθῇ παρὰ νὰ μὲ κλάψῃ καὶ νὰ ἔπῃ: ὁ θεὸς νὰ γλυτώνη!...

Λένε πῶς τὸ χειρότερο κακὸ νὰ κάμῃ ὁ ἄνθρωπος, ἅμα μετανόησῃ γι' αὐτό, ἅμα μὲ τὰ δάκρυά του γεμίσῃ ἓνα δισκοπότηρο, ὁ θεὸς τὸν συχωράει. Ἐγὼ χιλιάδες, ναί, χιλιάδες δισκοπότηρα ἐγιέμισα ἀπὸ τότες.

Ἄχ! δίχως τὸ θέλημα Θεοῦ μηδὲ πουλὶ ἔς τὸ βρόχι. Ποιὸς ξέρει τί ἀμαρτίαις εἶχα καὶ μὲ παιδεύουν τώρα; Ποιὸς θυμᾶται ἂν τότε, μεσ' ἔς τὰ πλούτη μου καὶ τὰ καλὰ μου, ἐσυλλογιζόμενον κανένα· τὸ μυαλό μου πιά ἐκουρούτιασεν ἀπὸ τὰ βάσανα καὶ δὲν ἔμεινε τίποτα μέσα παρὰ τὸ μεγάλο τὸ κακὸ. Ἄς εἶνε.

Ὁ πατέρας μου ἦταν παπᾶς. Ἐμένα μὲ εἶχε Ἀναγνώστη κ' ἔλεγα τὸν Ἀπόστολο κάθε Κυριακὴ ἔς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ χωριοῦ μας. Ὁ πατέρας μου, ὅταν ἦταν παιδί, ἔκανε κ' ἐκεῖνος τὰ δικά του· γιὰ τοῦτο ἐμένα πού μ' ἔβλεπαν ἀπὸ μικρὸ ἤσυχο καὶ ταπεινὸ ἔλεγον οἱ χωριανοί: ἀπ' τὸ ρόδο βγαίνει ἀγκάθι κ' ἀπ' τ' ἀγκάθι βγαίνει ρόδο. Μὰ ἔπειτα πού μὲ βρῆκε τὸ κακὸ ἐλησμονήθησαν ὅλα μὲ τὸ ἓνα καὶ δὲν ἀπόμεινε κανεὶς ἔς τὸ χωριὸ νὰ λήῃ καὶ γιὰ μένα καλὸ λόγο.

Ὁ πατέρας μου ἀπὸ μικρὸν ἐβιάστηκε νὰ μὲ παντρέψῃ.

— Ἄπορεῖ νὰ κλείσω ἔξαφνα καμμιὰ ἡμέρα τὰ μάτια καὶ νὰ μὴν ἰδῶ τῆς χαραῖς τοῦ γουοῦ μου, ἔλεγε.

Ἐέχωρ' ἀπ' αὐτὸ ἤθελε νὰ μὲ παντρέψῃ γιὰ νὰ μὲ κάμῃ παπᾶ καὶ νὰ μ' ἀφήκῃ ἔς τὸ πόδι του, σὰν πεθάνῃ. Ἐτσι οὔτε τὸ σπίτι θὰ ἔχανε τὸ ὄνομά του, οὔτε θὰ μᾶς ἔπαιρνε ἄλλος μὲσ' ἔς τὸ χωριὸ τὰ πρωτάτα.